

EL ROSTRE PÀL·LID de Buster Keaton

Educació Primària. Cicle mitjà i superior

DECEMBER QUINTET

1. FITXA ARTÍSTICA

Intèrprets

DECEMBER QUINTET

Gabriel Amargant, clarinet

Roc Sala, piano

Nil Villà, saxo alt

Joan Vidal, bateria

Bernat Guàrdia, baix elèctric

Composicions:

December Quintet

Projecció:

El Rostre pàl·lid de Buster Keaton (1922)

Assessorament musical:

Carles Riera

Assessorament didàctic:

Toni Cuesta

Producció:

Associació Cultural de Granollers i

Escola Municipal de Música

Josep M. Ruera de Granollers

Durada:

50 minuts

Idioma:

Català

2. L'AUDICIÓ

La pel·lícula *El rostre pàl·lid* és un clar exemple de comèdia muda en la qual la gestualitat dels personatges ens mostra tot allò que l'espectador necessita saber per entendre la pel·lícula. La música composta per December Quintet, que barreja diferents estils de jazz (latin, swing, be bop, ragtime, etc.) aconsegueix el mateix objectiu: millorar la comprensió de l'argument i augmentar les emocions de l'espectador marcant els cops d'efecte del film i destacant els sentiments dels personatges. La música, doncs, està composta especialment per aquesta ocasió, recuperant, així, l'ofici dels músics de principis del s. XX.

El concert consta d'una primera part on els membres del grup fan una petita presentació dels instruments i de la pel·lícula, així com de les funcions de la música al cinema mut, la idea del leitmotiv, etc. En la segona part es projecta el film mentre el grup interpreta la banda sonora en directe.

3. DECEMBER QUINTET

La formació de jazz formada l'any 1996 per uns joves estudiants de música, és actualment una de les formacions més consolidades del panorama jazzístic català, especialitzada en concerts de jazz per a públic escolar i familiar. La formació està formada per Gabriel Amargant (saxo i clarinet), Bernat Guàrdia (baix), Roc Sala (teclat), Joan Vidal (bateria) i Nil Villà (saxo), tots ells, músics professionals sortits de l'ESMUC i guardonats en diverses ocasions per la seva tasca creativa i interpretativa.

4. BUSTER KEATON

Joseph Francis Keaton va néixer a Picway (Kansas, EEUU) el 1895. Els seus pares eren còmics ambulants, cosa que va afavorir que el petit Buster debutés al teatre amb tan sols uns mesos. Un company seu, el famós mag Houdini, fou qui el va anomenar amb el sobrenom "Buster".

El 1917 va conèixer Roscoe "Fatty" Arbuckle, que fou qui li ensenyà com fer cinema i li va donar un paper de secundari a algunes de les seves pel·lícules. Durant el temps que van treballar junts (fins el 1920), el públic va començar a fixar-se en ell i escrivien cartes preguntant qui era aquell noi que mai somreia. Fou així que es va originar el mite d'en "*cara de pal*", o l'home que mai reia però que feia riure tot el món.

El 1920 va ser contractat per la Paramount, iniciant així una brillantíssima carrera com a actor, guionista, productor y un dels millors directors de tots els temps. Malauradament aquesta carrera es va veure perjudicada quan Louis B. Mayer, de la Metro Goldwyn Mayer, va comprar el seu contracte i el va sotmetre a una estricta disciplina que no li permetia fer la classe de pel·lícules que el seu talent mereixia. La carrera de Buster no es va veure truncada amb l'arribada del cinema sonor, com molta gent podria pensar (de fet s'hi va adaptar perfectament).

Aquest progressiu fracàs professional, juntament al divorci de la seva primera dona, Natalie Talmage - qui li va prohibir veure els seus fills -, van fer que Buster entrés en una profunda depressió i en una dura etapa d'alcoholisme. A partir d'aquest moment la seva carrera va patir una devallada constant, essent acomiadat de la MGM y sobrevivint només gràcies a breus aparicions en films o curtmetratges de poc pressupost.

Afortunadament, el 1950 la televisió li va retornar part de la glòria que mereixia, i es va convertir en convidat de luxe de molts programes. El 1959 va rebre un Óscar honorífic per la seva carrera. Gràcies a tot això i al matrimoni amb la seva tercera muller, Buster va recuperar la felicitat.

Va morir a Hollywood el 1966.

5. LA PEL·LÍCULA: EL ROSTRE PÀL·LID

Director: Buster Keaton i Eddie Cline
Títol original: The Paleface
Guió: Buster Keaton i Eddie Cline
Productor: Joseph M. Schenck
Fotografia: Elgin Lessley (B/N)
Intèrprets: Buster Keaton, Virginia Fox, Joe Roberts
Producció: EE.UU. 1921. B/N. Muda.

Sinopsi:

THE PALEFACE (El rostre pàl·lid, 1922) comença de forma seriosa en ser robada l'escriptura de propietat de les terres d'una tribu índia per part del sicari d'un ric empresari del petroli i aquest els dóna 24 hores de termini per fugir. Però el cap de la tribu índia diu als seus súbdits que matin el primer home blanc que travessi la porta de la Reserva. Fins aquí la introducció dramàtica, perquè el primer home blanc que entra és Buster Keaton i el drama esdevé comèdia a l'instant. El nostre protagonista interpreta el paper d'un naturalista despistat, que porta un caçapapallones per capturar insectes. Els indis el segueixen per tot arreu i el lliguen de mans a un pal per cremar-lo, però ell fuig i es construeix un vestit ignífug. Se'l posa i quan és detingut de nou, els indis el lloen per haver sobreviscut, el fan membre de la tribu i li demanen consell sobre l'expulsió que estan a punt de patir.

6. ORIGENS DE LA MÚSICA AL CINEMA. LA MÚSICA DEL CINEMA MUT

Ja des de la seva invenció a finals del s.XIX, el cinema ha utilitzat la música com a element indispensable. En la seva primera etapa, l'època del cinema mut, la música complia uns objectius molt diferents dels actuals, que podem resumir en:

Durant la realització de la pel·lícula. Tenint en compte que els actors havien d'expressar únicament amb llenguatge gestual tot l'argument i el missatge del film, els

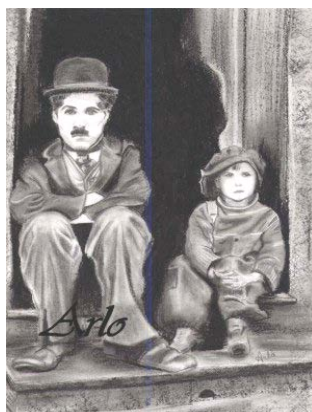

estudis cinematogràfics acostumaven a tenir en plantilla tota una sèrie de músics, principalment pianistes, que es dedicaven a tocar mentre es filmaven les diferents escenes. D'aquesta manera ajudaven els actors a entrar en situació i a aconseguir més expressivitat.

Quan es projectava la pel·lícula. Sempre hi ha havia una música de fons interpretada en directe i que servia - segons algunes opinions- per tapar el

soroll intens que produïen els projectors de l'època, d'una tecnologia encara poc avançada. A més, aquesta música també ajudava a ambientar les diferents escenes, tot il·lustrant-les de forma sonora segons l'acció que es veia a la pantalla. Així s'interpretava música de persecució, de lluita, romàntica, etc. Segons la importància de la pel·lícula o del cinema on es projectava, aquest acompanyament el duia a terme un pianista i, a vegades, tota una orquestra.

Com acompanyament del cinema s'acostumava a interpretar música culta o també música del moment (com els *ragtimes*, molt populars en aquella època). Fins els anys vint les partitures originals eren poc freqüents. El primer període de la música de cinema està formada per uns catàlegs (**Music sheets**) en què s'oferien pàgines del repertori clàssic o popular amb indicacions de les escenes per a les quals havien de servir de fons. Es tractava de músiques de situació aptes per a qualsevol pel·lícula.

Des d'aquesta fase inicial, l'element musical es va integrar en l'espectacle cinematogràfic per potenciar amb els seus propis mitjans expressius, les situacions emotives de cada escena, subratllant i seguint amb els seus ritmes el dinamisme de l'acció i aplicant sovint totes les seves possibilitats al·lusives per assolir efectes descriptius i onomatopèics.

EL CINEMA SONOR.

Amb l'estrena de la pel·lícula *The Jazz Singer* (El cantor de jazz), l'any 1927, el món del cinema sofrí una transformació. Tot i que aquest film continuava essent mut, hi apareixien una sèrie d'actuacions musicals gravades en els fotogrames de la pel·lícula que constituïen, així, les primeres escenes sonores de la història del cinema. Aquesta pel·lícula tingué un èxit inesperat, cosa que provocà que totes les productores cinematogràfiques es llancesin a l'aventura de produir pel·lícules sonores. Alguns estudis cinematogràfics triomfaren amb aquesta nova forma de fer pel·lícules. Per a altres, en canvi, aquest esdeveniment suposà la ruïna i l'enfonsament total a causa de les dificultats que plantejava en el camp tecnològic i per la manca de preparació o esperit renovador del personal amb què comptaven.

Les dificultats tècniques de rodar una pel·lícula sonora se sumaren a la inexperiència dels actors de cinema, no acostumats a utilitzar la veu per

expressar-se dramàticament. Els professors de dicció, els foniatres i altres professionals del treball de la veu tingueren en aquesta època un dels moments més àlgids de la seva història. Per altra banda, moltes estrelles del cinema mut quedaren en l'oblit per la incapacitat d'adaptar-se a aquest nou mitjà d'expressió.

7. OBJECTIUS DE L'AUDICIÓ

- Escoltar i conèixer els conceptes bàsics d'una banda sonora.
- Conèixer la relació entre imatge, argument i so en una banda sonora.
- Conèixer els aspectes bàsics de la funció de la música en els inicis del cinema.
- Reconèixer fragments musicals ("leitmotivs")
- Escoltar i reconèixer el timbre del clarinet, el saxo alt, el piano, el baix elèctric i la bateria.
- Gaudir de la música en directe.

8. APROFITAMENT DIDÀCTIC

* ABANS D'ASSISTIR A L'AUDICIÓ

- Caldrà explicar què és una banda sonora i escoltar algunes audicions de bandes sonores. Potser aniria bé que els nens/es portessin ells mateixos bandes sonores de pel·lícules que han vist i que puguin descriure les escenes mentre sona la música.
- Parleu dels instruments que sentirem a l'audició, de quines famílies són, com sonen, com es produeix el so, quines parts tenen,...

Comenteu què es el jazz i els diferents estils que hi podem trobar segons les dècades:

Principis del s. XX	Estil New Orleans, Ragtime
Anys 20	Estil Chicago
Anys 30	Estil Swing
Anys 40	Estil Be Bop
Anys 50	Barreja i fusió d'estils: cool, free, latin jazz...

- Expliqueu què és un **leitmotiv**: recurs molt utilitzat en el cinema i que fou ja molt emprat per Richard Wagner a les seves òperes; consisteix en un motiu musical o tema breu que s'identifica amb un personatge o amb una situació concreta, de manera que cada cop que apareix o que s'al·ludeix a aquest personatge o situació, sona el seu leitmotiv, el qual pot presentar-se amb diferents variacions de timbre, ritme, intensitat, etc. Durant l'audició hauran d'estar molt atents perquè es tocan alguns dels temes musicals relacionats amb els personatges i/o situacions i com es transformen al llarg de la pel·lícula segons la situació que viu el personatge.

* DURANT L'AUDICIÓ

Caldrà estar molt atents a tot el que passi tant a la pantalla com a l'escenari: l'espectacle comença amb una petita xerrada introductòria sobre l'activitat que es durà a terme: la projecció d'una pel·lícula muda amb música en directe.

S'explica als estudiants que als inicis del cinema les pel·lícules no duien diàlegs (la parla) ni efectes de so incorporats (quan es tanca una porta, el so de la cuina, etc.), però hi havia uns músics que tenien l'ofici d'explicar sense paraules, és a dir, a través del so dels seus instruments, la història narrada en les imatges.

1ª Part: S'expliquen breument els instruments, es toquen alguns dels temes musicals relacionats amb els personatges i/o situacions, etc...

2ª Part: La pel·lícula: A continuació es projecta la pel·lícula amb els músics tocant en directe.

* DESPRÉS DE L'AUDICIÓ

Quan a un compositor o a una compositora se li encarrega que creï una banda sonora, el primer que ha de tenir present és de què tracta la pel·lícula; d'aquesta manera podrà determinar quin serà el camí que haurà de seguir la seva música. Així mateix, cal que tingui en compte que imatge i música ha de seguir un sol bloc que respongui a l'argument. Un altre element previ que s'ha de tenir relativament clar és el ritme que aportarà a la pel·lícula. Ha de saber quina quantitat de música contindrà el film, on i amb quina finalitat la utilitzarà i en quin moment recorrerà al silenci (pot arribar a ser més efectiu que la pròpia música). Finalment ha de decidir quin tipus d'orquestra o instrumentació utilitzarà. Un cop composta la música i després de realitzar-ne els arranjaments orquestrals, resta encara una tasca important: per integrar-la en la pel·lícula s'haurà d'ajustar i sincronitzar amb el temps real de les diferents escenes en què s'incorpora.

Parlem amb els alumnes de les funcions que pot tenir la música d'una banda sonora. Segons la funció que hagi de complir en una pel·lícula, la música hi destacarà més o menys, però en cap moment no s'hauria de perdre de vista la seva supeditació a la imatge. Una partitura ben feta i ben utilitzada pot contribuir en gran mesura a aconseguir que la pel·lícula es converteixi en una obra d'art.

Hi ha diverses maneres d'utilitzar la música en el cinema: ambientar èpoques i indrets en els quals transcorre l'acció, acompanyar imatges i seqüències, modificar el ritme de la pel·lícula, definir els personatges i els seus estats d'ànim, implicar emocionalment l'espectador, donar un sentit de continuïtat, a tall d'el·lipsi (permet eludir situacions, temps o espai. Permet agilitzar la successió d'esdeveniments), fons neutre (teló sonor que no pretén explicar ni motivar...).

Feu buscar als/a les alumnes informació sobre els grans compositors de bandes sonores.

Intenteu compondre les vostres pròpies bandes sonores. Amb els sons que podeu fer amb el cos i la veu, amb instruments que tingueu a l'aula, amb els objectes quotidians,... busqueu la manera de sonoritzar imatges o bé seqüències. Trebal·leu a base de sons o creeu petites melodies o harmonies en petits grups ajudats pel mestre. Podeu utilitzar les imatges que més de gust us vinguin, però aquí teniu algunes propostes.

9. BIBLIOGRAFIA

* De la Plaza, Francisco J. Redondo, Maria Jose. El cine: Técnica y arte. Ediciones Anaya, 1993.

* Guia del Museu del Cinema. Col·lecció Tomàs Mallof. Ed. Fundació Museu del Cinema-Girona.

* Locke, Lafe. Making "Movies" Without a camera. Betterway books. 1992. Diversos autors. Gran Enciclopèdia de la Música.
